

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

**МУЗИЧНА ТА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА
В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Матеріали і тези VII Міжнародної конференції
молодих учених та студентів
(04-05 листопада 2021 р.)**

1 том

УДК: 37+78+792.8+008-021.1

Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства. Матеріали і тези VII Міжнародної конференції молодих учених та студентів (Одеса 04-05 листопада 2021 р.). — Т.1. - Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2021. — 102 с.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протокол № 3 від 18.10. 2021 р.

Редакційна колегія:

Шип С.В., доктор мистецтвознавства, професор;

Батюк Н.О., кандидат педагогічних наук, доцент

Матеріали і тези друкуються в авторській редакції

©Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2021

мистецтва в процесі педагогічної практики розуміємо як складний, цілеспрямований, усвідомлений процес реалізації перспективи свого професійного і особистісного розвитку через трансформування системи особистісних цінностей і професійно-педагогічних настанов, ідентифікації себе з новою соціальною роллю майбутнього учителя музичного мистецтва.

Література:

1. Кучеренко Є. Професійне самовизначення особистості як психолого-педагогічна проблема. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2008. Серія 12. Психологічні науки, №22 (46). – С. 230 – 237.
2. Пріма Р.М. Формування професійної мобільності майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: монографія. Дніпропетровськ: ІМА-прес. 2009. С. 367
3. Синякова, В. Б. (2014). Професійне самовизначення особистості. http://kyivobl.man.gov.ua/zakhody/Poradi_psihologa/PROFESIJNE_SAMOVIZNACHENNJA_OSOBISTOSTI/

Андрєєва А.О.,

магістрантка ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Науковий керівник – Г.О.Реброва, к.пед.н.

АНСАМБЛЕВЕ МУЗИКУВАННЯ У ВОКАЛЬНІЙ СТУДІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОНРІЄНТАЦІЙ ПІДЛІТКІВ

Анотація

У статті акумульовано результати власного досвіду педагогічної практики у галузі ансамблевого музикування із підлітками – студентами Одеського Національного Економічного університету. Розглянуто особливості інтеграції ансамблевого музикування у процес виховної роботи у непрофільному ВУЗ з метою формування ціннісних орієнтацій підлітків.

***Ключові слова:** підлітки; ансамблеве музикування; ціннісні орієнтації; естрадний вокал; психологічна та виховна робота; індивідуальний підхід; особистісні якості.*

Вступ. Для написання даної статті використано власний досвід педагогічної практики ансамблевого музикування з підлітками – студентами Одеського Національного Економічного університету (далі – ОНЕУ). Ансамблеве музикування у непрофільному ВНЗ має відмінні риси та свої переваги. Тому у даній

статті поетапно розглянуто робочий процес та аспекти взаємодії його учасників. Важливо відмітити роль ансамблевого музикування у виховній роботі з підлітками та її безпосередній вплив на формування їх ціннісних орієнтацій.

Актуальність теми. В сучасних умовах постійного розвитку соціального середовища, трансформації нових культурних надбань, зміни поглядів поколінь та інтересів підлітків, планування виховної роботи з ними потребує регулярної модифікації та пошуку нових актуальних форм. Музика назавжди залишається невід'ємною частиною культури суспільства та має щоденний вплив на розвиток та становлення особистостей, починаючи з малого віку.

Потенціал музичного мистецтва у процесі виховання студентської молоді та формування їх ціннісних і культурних орієнтацій розкрито багатьма сучасними вченими і педагогами. Серед них Т.Фурсенко, Л.Коваль, О.Олексюк, Г.Реброва, Е.Печерська, О.Рудницька та інші. Тому в цьому аспекті доцільно розглянути такий вектор виховної роботи у ВНЗ, що використовує музичний потенціал.

Цілі дослідження: розгляд етапів роботи з підлітками у ході діяльності вокальної студії на базі ОНЕУ, обґрунтування дієвості використаних методів, аналіз впливу прилучення підлітків до ансамблевого музикування у ОНЕУ.

Виклад основного матеріалу. Одним із векторів виховної роботи університету є позакласна взаємодія студентів із керівниками та обраними лідерами секторів та сформованих груп за інтересами. На протязі багатьох років на базі ОНЕУ функціонують економічні, спортивні, гумористичні, хореографічні та інші гуртки. За традицією, засновниками таких гуртків були студенти ОНЕУ, а згодом – аспіранти та випускники ОНЕУ, деякі з них згодом продовжують роботу в якості викладачів.

Як демонструє практика, колективні форми позакласної роботи в ОНЕУ слугують найкращим тимблдингом та надають середовище для розвитку особистісних якостей підлітків поряд із наставництвом більш досвідчених осіб. Продукти плідної колективної роботи мають унікальні можливості бути представленими великій аудиторії на культурно-масових заходах на кращих сценах міста (Одеський академічний театр драматичної комедії ім. М. Водяного, Одеський Український театр ім. В. Василька та ін.), де регулярно концертують як місцеві трупи професійних артистів та співаків, так і гастролуючі артисти української та зарубіжної естради. Рівень майстерності виступаючих студентів підвищувався на протязі десятиріч існування позакласного студентського життя та набув змогу гідно вийти за межі сцени актової зали університету.

Керівництво студентським клубом дало змогу обрати напрям роботи зі співочою молоддю та заснувати вокальну студію на базі університету. Пріоритетним напрямом у роботі студії є формування малих форм ансамблю. Нарівні з виховним процесом з формування ціннісних орієнтацій підлітків ще однією прерогативою вибору ансамблевих форм роботи у ВНЗ є унікальність з

причини нечисленності несольних форм музикування у непрофільних ВНЗ міста. А, отже, це може стати перевагою для колективу у міжуніверситетських змаганнях та підвищити жагу до перемоги серед підлітків.

Відповідно до завдань даної статті важливим є розгляд етапів роботи з підлітками у межах вокальної студії.

Етап пошуку учасників. Формування запиту на пошук серед абітурієнтів підлітків, що мають досвід музикування або бажання долучитися до естрадно-вокального музикування. Завдяки складеній роками дружній та екологічній атмосфері серед членів студентського клубу, розповсюдження інформації є швидким. Такий вид контакту викликає довіру серед однолітків. Так зване «вербування» починається з вуст однокласників, кураторів груп та заохочується багатьма викладачами – все це створює відчуття безпеки та колективного захоплення.

Етап відбору проходить у форматі особистого прослуховування та співбесіди. На цьому етапі студент має показати свої здібності у виконанні декількох пісень різного характеру та у співі під фортепіано (розспівування та вправи на інтонування). Таким чином, формується уявлення про тип та діапазон голосу студента, досвід попередньої вокальної діяльності, прихильність до певних музичних стилів та смаки. Вправи та розспівування підбираються за складністю індивідуально, у відповідності до наявного досвіду. У ході співбесіди визначається рівень розуміння та отриманих знань про особливості вокальної на ансамблевої діяльності.

Етап пошуку репертуару та формування ансамблів. Спираючись на індивідуальні вокальні особливості прослуханих студентів та згідно тематики найближчого культурно-масового заходу здійснюється вибір вокального репертуару. Щороку у світі музики з'являються нові виконавці та кумири молоді, тому важливо розуміти, що цікавить студентів саме зараз. Тому проводиться глибинний аналіз списків нових виконавців та їх найпопулярніших пісень та поверхневий аналіз пісень, що стали евергріними – хітами на роки. Також до цього процесу долучаються учасники вокальної студії.

Слід зазначити, що до моменту зустрічі зі студентами у вокальному класі важливо сформувавши попереднє уявлення та спланувати, яким з голосів найбільш підійде та чи інша пісня, аби організувати малі форми ансамблю (дует, тріо, квартет).

Згідно з діапазонами голосів учасників вокальної студії та з урахуванням наявних перехідних нот, пісня повинна бути достатньо комфортною для виконання кожному учаснику. Враховуючи, що кожен захід відвідують як студенти різних курсів та соціальних класів, так і викладачі та працівники вузу, зміст пісні має відповідати соціально-етичними нормам. Жанр та якість, насиченість аранжування мають задовольнити смаки більшої частини аудиторії. Кожен концерт або конкурс є різновидом свята для учасників та глядачів, тому метою є знайти пісні, що мають

в основі гарні вірші, життєстверджуючі речення, зворушливі фрази та не дисонують із віком співаків. Важливим аспектом є – мова. Серед усіх обраних композицій перевага надається пісням на зрозумілій для всіх присутніх мові – українській. Такі пісні заохочують глядачів долучитися до виконання підспівуванням, хлопками у такт та власними асоціаціями в уяві. Таким чином, виконавці та глядачі ніби об'єднуються єдиною мовою.

Етап моделювання композиції. Цей етап потребує більш детального знайомства з мелодією та гармонією пісні. Після вивчення основної вокальної партії починається пошук власної інтерпретації вокального твору. В цьому процесі, відповідно до гармонії пісні, формуються додаткові вокальні партії, що, зазвичай, повинні звучати і як самостійні милозвучні мелодії. Уникнення монотонності додаткових партій допомагає заохотити до участі студентів, що не виконують основну партію. За такого аранжування партій, кожна пісня перетворюється із сольної в ансамблеву. Партії коригуються для кожного учасника особисто: мінімум перехідних нот та граничні грудні ноти на *forte* та *fortissimo* лише епізодично задля уникнення надмірного форсування звуку та формування невірних навичок при співі без нагляду керівника. Більшість обраних пісень отримує повноцінні додаткові партії у приспівах та продуманий бек-вокал або інтерпретацію основної мелодії у куплетах, задля зрівняння значимості партій і тембрів, вирашної динаміки пісні. Також однією з головних задач є виділення фрагментів пісні, де кожен з учасників ансамблю зможе продемонструвати власні ексклюзивні особливості вокального виконання (мелізми, розщеплення звуку, белтінг на високих нотах тощо), якщо це є доречним у жанрі обраної композиції. Таким чином, кожен з голосів виділяється як унікальний та з кожним повторенням все більше симпатизує як іншим учасникам колективу, так і слухачам.

Попередня репетиція з учасниками вокальної студії. Для підготовки до першої репетиції студенти отримують запрошення до участі та мають ознайомитись із обраною піснею. Пропозиція звучить таким чином, аби були зрозумілі вагомість, переваги та виключність даного виступу. Також мають бути озвучені аспекти відповідальності особистої та перед факультетом, ВНЗ і глядачами. Приймаючи запрошення, студент розуміє, що відтепер представлятиме інтереси та честь не лише власні, а й колективні. Репетиція обіймає такі етапи: знайомство учасників один з одним; вправи для дикції та артикуляції; дихальні вправи; розспівки під акомпанемент фортепіано; спів обраної композиції.

На етапі знайомства важливо зазначити, що вокальна студія об'єднує всі факультети, не має вікових обмежень та не має жодних критеріїв оцінювання, окрім краси голосу, індивідуальності кожного тембру, відповідальності, гідної поведінки та поваги до всіх учасників. Морально-етична, психологічна та виховна робота з учасниками мають місце на кожному з етапів взаємодії керівника зі студентами.

Для налаштування на плідну роботу та кращий контакт зустріч має проходити у спокійній, дружній, співтворчій атмосфері.

Розспів під акомпанемент фортепіано – обов'язкова складова будь-якої репетиції. Наразі студенти мають змогу звикнути до ансамблевого звучання та поступово розкріпоститися. Враховуючи різний рівень попередньої підготовки підлітків, важливі максимально детальні пояснення щодо роботи голосового апарату та бажаної вокальної позиції. Коли голоси «розігрілись», починається знайомство із піснею. Під час цієї репетиції важливо розподілити фрагменти пісні між виконавцями та спробувати проспівати підібрані партії. Репетиція вважається закінченою після ознайомлення та аналізу всіх партій та елементів пісні.

1. Домашня робота. Враховуючи відсутність музичної освіти у частини учасників вокальної студії, на наступну репетицію підлітки мають вивчити свої партії на пам'ять, без читання нот «з листа». Для цього кожен з них робить помітки у своєму тексті, а також отримує аудіофайл із записом власної партії. Після попередньої зустрічі партії коригуються та записуються на диктофон під супровід фортепіано. Тобто кожен керівник студії співає особисто, дублюючи мелодію на фортепіано. В залежності від складності партій студенти мають від кількох днів до тижня на вивчення своїх партій.

2. Репетиції. Кожна репетиція складається з дихальних вправ, вправ для дикції та артикуляції, розспівок, співу пісні під супровід фортепіано (окремі партії, та з зіграною гармонією), співу під супровід фонограми, та, після вивчення усіх партій, співу з мікрофонами. Після вивчення усіх партій настає черга роботи над філіруванням звуку та фразуванням. Для пояснення використовуються методи: пояснювальні, аудіальні, візуальні, методи порівняння та зіставлення. Важливими є акторські дані викладача та бажання настроїти на необхідний лад метафорами та будь-якими прикладами. Коли виконання пісні ансамблем стає більш гармонійним, долучається спів із мікрофонами. Обов'язковим є попередній інструктаж щодо користування мікрофонами.

Під час репетицій обов'язковим є обговорення сценічних образів та сценічної поведінки. Кожен має проявити свої акторські здібності у колективі та прорепетирувати сценічну поведінку перед дзеркалом. Після бесіди про драматургію пісні, основну думку пісні та культуру поведінки на сцені, ансамбль має вчитись взаємодіяти один з одним на уявній сцені. Студенти отримують завдання проаналізувати поведінку виконавця, чию пісню обрано у студентський репертуар, або інших, та працювати над сценічними рухами вдома. Якщо пісня потребує масштабного втілення на сцені, до співпраці запрошується один із студентів-хореографів студентського клубу.

3. Виступ на сцені. День виступу на сцені містить декілька етапів: розспівування, саундчек, власне виступ, обговорення. У розспіві приймають участь усі вокалісти одночасно. мікрофонів та отримують останні настанови – технічні та

психологічні. Важливим є підійняти колективний дух та зарядити кожного на плідну відчайдушну працю як справжніх артистів. Саундчек також є генеральною репетицією, де учасники колективу мають запам'ятати свої позиції, відносно один до одного та до глядачів, прорепетирувати рухи та відпрацювати мізансцени.

Виступ на сцені – найяскравіший та найнетриваліший етап. На цьому етапі кожен юнак демонструє свої здібності як на лакмусовому папірці. Вокалісти залишаються без корективів керівника, віч-на-віч із глядачем та пліч-о-пліч з іншими учасниками ансамблю.

Обговорення. По закінченні виступу учасники вокальної студії та керівник збираються за лаштунками задля обговорення та аналізу виступу. Важливо відмітити помилки та яскраві моменти. Збалансована критика та похвала мають працювати як стимул для розвитку та принести задоволення від отриманих емоцій, мотивувати на наступну плідну працю та жагу до виступу. Вчасний вияв можливої зухвалості допоможе уникнути конфліктів або несумлінної праці, підміни авторитетів у майбутньому. Прояви надмірного нервування потребують негайної бесіди та моральної підтримки. Обговорення вражень від виступу сприяє згуртуванню учасників вокальної студії.

Слід відзначити ще один неявний, але важливий етап – фітбек. Кожен з учасників вокальної студії є членом більшого колективу (студентської групи, курсу, факультету та ін.). Отже, вплив на підлітків мають й відгуки товаришів, викладачів, керівництва ОНЕУ, родичів та друзів. Збір інформації про відгуки та реакції також має значення у построботі з учасниками вокальної студії. Опитування юнаків та колег допомагають завершити моніторинг думок та допомогти учасникам вокальної студії сформувати адекватну реакцію наразі та у майбутньому.

Висновки. Досвід інтеграції ансамблевого музикування у непрофільний ВНЗ ОНЕУ демонструє стабільно позитивні результати. Як один із векторів виховної роботи така практика надає можливість впливати на формування ціннісних орієнтацій підлітків шляхом взаємодії з мистецтвом та створення екологічних відносин у колективі. У ході ансамблевого музикування члени вокальної студії ОНЕУ набувають нових музичних знань, вчать самостійності та командній роботі, толерантності у колективі, збереженню балансу між впевненістю та самовпевненістю, сприймати критику та робити висновки, аналізувати музичні твори, приймати допомогу та підтримувати колег, гідній самопрезентації, сценічній поведінці, змістовним публічним виступам, імпровізації та інтерпретації, стресовитривалості, триматися гігієни голосу, укріпленню імунітету в цілому, тренують увагу та креативність тощо.

Серед ціннісних орієнтацій, що формуються у підлітків, долучених до ансамблевого музикування: споглядання творчості та прекрасного, самовдосконалення та розвиток таланту, реалізація, самостійність, справедливість, досягнення, повага, толерантність, визнання, жага до перемоги, репутація,

психологічна безпека, унікальність, взаємодоповнюваність, дружба, визнання авторитетів та наслідування кращих рис, збереження традицій, якість дозвілля, вплив на оточуюче суспільство, статус. Список може продовжуватись, адже кожен учасник вокальної студії у ході занять зберігає свою індивідуальність та знаходить у такому форматі музикування та взаємодії власні переваги. Як один з векторів виховної роботи ансамблеве музикування демонструє високі показники та підтверджує доцільність втілення у ОНЕУ.

Література:

1. Печерська Е. (1998) Формування особистості засобами музики. Рідна школа. № 12, 57-59.
2. Реброва Г.О. (2021) Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до формування ціннісних орієнтацій підлітків у межах неформальної освіти. Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії. Матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки. Одеса.
4. Рудницька О.П. (1998) Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: Навч. посібник. К.
4. Фурсенко Т.Ф. (2009) Музична культура як фактор формування ціннісних орієнтацій підлітків: монографія / Т.Ф. Фурсенко. – Ялта: РВНЗ «Крим. гуманіт. ун-т», 2009. – 332 с.

Макарова Юлія,

магістрантка ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Науковий керівник – Г.О.Реброва, к.пед.н.

КАТЕГОРІЯ МОТИВАЦІЇ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Поняття мотивації є предметом вивчення багатьох наук. Проте єдиного загальноновизнаного визначення поняття мотивації на сьогоднішній день не існує. Різним аспектам мотивації присвятили свої роботи зарубіжні та вітчизняні вчені — А. Маслоу, Ф. Герцберг, Р. Бобровський, В. Вілюнас, С. Днепров, А. Колодійчук, Н. Коломінський, Д. МакКлелланд, Д. МакГрегор, О. Леонт'єв, В. Оучи, М. Рогова, О. Столяренко та багато інших.

Психологія тлумаче мотивацію (слово латинського походження, що означає “рухаю”) як психо-фізичний процес, що керує поведінкою людини. Цьому процесові властиві динамічність, організованість та спрямованість на результат. “Мотивом може стати, — пише Р. Бобровський, — тільки усвідомлена потреба й тільки в тому разі, якщо задоволення цієї конкретної потреби, багаторазово проходячи через етап мотивації, безпосередньо переходить у дію” [4].